

آبونه شرالعلی : هر بر اینچهون
سنه لکی (۴۰۰) آلق ایلمنی
(۲۲۵)، ممالک اجنبیه اینچهون
سنه لکی (۴۰۰)، آلق آیلمنی
(۲۰۰) غروشد.

نسخه سی ۷،۵ غروشد.
سنه لکی ۵۲ عدد در.

اداره خانه : باب عالی جاده سندہ
رشید افندی خانندہ

اخطرات
آبونه بدی پشیندر.

سلکه موافق آثار مع المتنویه
قبول اولنور. درج ایدلهین
یازیر اعاده اولنماز.

والله یهدی من یشاء عالی صراط مستقیم

باش محترم
محمد حاکف

صاحب و مدیر
اشراف ادیب

آدونه من تبدیل شده آبر بجهه
و غروش کوندر لملیدر.

مکتوب لرک امعنالی واضح
و او قوناقی او لمی و آبونه
صره نوم رو سنی محتوی
بولونسی لازم در

ممالک اجنبیه اینچهون آبونه
اولا نلرک آدرسلرینک
فرالسرجه یاز لمی رجا اولنور.

پاره کوندر لدیک زمان نه
دائز او له دینی بیلدیر لمی
رجا اولنور

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

اساساً تکفور طاغیلرده مدیر محمود بکت تکفور طاغی قیزلرک او کلرله بر لکده تحصل ایمک آرزو سنه بولوند قلرینه دادر معارف و کالنه مراجعتک عندي بر مراجعت اولدینه، تکفور طاغی اهالیستك قیزلرله او کلرک الا تهلهکلی بر جانده برابر بولونمالرینک تصورندن بیله اندیشه ایده جل قدر آغیر باشلي اولد قلرینه، مدیر بکت او کل لیس سنه تحصیل ایتدیرمک ایسته دیکی کندی قیزی ایچون بولیه بر مراجعته بولوندینه « مطبوعاته بیلدیرمشلردى .

اطرافی ولوهه ویرن بومراجعتک، جوق چمکسزین، حقیقت و ماهیت میدانه چیقسى چوق فائدەلى اولمشدر. چونکه هر کس بومراجعتک سرینی آلامق ایچون جوق مراقب ایدیسورى. معارف و کالنه مال بولش مفری کبی بولیه صاحبه بر تکلیف او زرینه آنکت آچیه بی قالقیشماسو ده آز حیرت ایدیله جل بر شی دکلدر. ای که دارالفنون امین ده جور وک تخته بی باصره رق فیکرینی آچیقجه سویله مش اولمادی. معماقیه خلط تدریسات مقرر سه دارالفنون امین او کاده بر (عهدہ اجتماعیه) بولقده اظهار عجز ایمز .

* *

ذار ماسونلۇم بىر بىغامدارى

طنین خزنهستك لو ندره مخابر مخصوصى يازیسور :

« بزم فارماسونلر مز مباحثات و امور سیاسیه خابه دن متنه او لان لو جهه لرته برملاجأ کبی التجایتدلری زمان او نلرک حیاھ عائی تلقیلری سز کلیلردن بوسبوتون باشقه شیئلدر. او ووت فاردشلرک بونون دقتلری کندی سرلرینه، يالا جقلری ایلکلاره، يورغۇنلەقلرینی تازه حیات ویره جل شیئلرە موقع فدر. حیات يومىدە على العاده انسانلر فارماسون لو جهاری خارجىنده پرنسلر، اصیلزادەل و پیسقۇپوسلە كوردوشوب طانیشقا ایچون بک آز فرسته نائل اولورل. حالبۆکه ماسون اجتاعلرندە بر آرایه طوبلانلار هېسی فاردشلرل و او راده مملکتنکه بالى باشلى آدملىله هروفت كوروشە بیلرلر. يقیندە فرالك عموجسى قراك ایکنېي او غلنی ول عهده، لوردلە پیسقۇپوسلە و هرصنندن فاردشلر حضورندە بولیوك براهمیت اداریسى او لان برماسون لو جهسە بىلشدیرمەجىکدە. مىسىمە برجوق ممتاز آمریقا فارماسونلرى ده زائر صفتىلە حاضر بولوناجقلردا . »

* *

بعصه تورك فارمانىزمه ئايقىيە سيل

ایتالیانک نیم رسمي خزنهسى (تریبونا) نك استانبول مخابر مخصوصى خزنه سنه تورك فادینارى حقنده يازدینه بىر مقالەبى (وقت) خزنهسى ترجمە و نشر ایتمىشدر. بعض شایان دقت فقرە لرینی انثار عبرە وضع ایدیسورز :

« تورك قادىنى، شىمدى، اوندە آسيانى شرقىلری ترم ایده رک و طاتىلر يەرك بىوشاق ياتاق و ياصىدقىلە ياصلانش اولدېنى كە بىدانس صالحەندە كىدەرک شىمى و فوقس تروت رقصلىنى دە يابىلير . تورك قادىنى آوروپائىچىاتە کندىنى صالىبور مىكلە برابر شرق خادىلىنى دە

قىاعتكار او لان طلبە علومك رزقلرینى، آباء واجدادن کندىلرینه وقف ايدىلش او لان نقلرینى كىسرک او نلری پريشان بىحالدە آچ و سغىل براققى قدر اولاد وطن حقنده مساواتىز بىحرىكت او لمماز .

اکر معارف مؤسسهسى بىعصردن بى درعىدە ایتش اولدېنى وظىفەنى ممکن سرتە يامش اولايدى، يعنى مملکتىدە ضرورى او لان ابتدائى مكتبلرینى او لسون معلملىله برابر اکال ايدەرک او قور يازارلە عددىنى هىچ او لاما زە يوزدە الى يى كېيە بىلسە يدى بوكۇن مدرسه لدن يېتىشە جاك برقاج يېك اهل علم و مرقانى جوق كوردە بىليردى . حالبۆکه معارفڭ بوكۇن نە درجه حال افالاسەدە اولدېنى بالذات معارف و كېلى اعتراف ايدىسور. هىبرىندە مكتب تأسىسى ضرورى او لان قرق بىك كويه مقابل ، آنجق (۳,۲۰۰) مكتب موجود ايمش . ولايت سرکىزلىندەن مكتبىدە بوكا داخل . موکرە يېش، بىك معلم احتىاجى قارشوسنده موجود معلملىك عددى آنجق (۵,۰۰۰) ايمش . بونى بىزدىك، معارف و كېلى سوپەيور ، اعتراف ايدىسور .

بىعصردن بى معارف مؤسسهسى نە يامش ؟ تعمیم معارف ایچون خلقىن آلان ويركىلری نزەتھە صرف ایتش ؟ بىقدار زوالى ، بىقدار شایان سرتەت بىحالدە بولونان معارف مؤسسهسى طاشىدەن خواجە آزا يوب بولق اىستەكەن حاضر قورولش مدرسه لدن ، سوک سەھلەدە اىي محصول دە ويرمە بىشا لایان بۇھامى مۆسیسەلدن ، اورالارده هىدرلۇ خرمىتە قاتلاندۇرۇق آنجق كفاف نفس مقدارىلە تحصیل علمە راضى او لان طلبە هلومىن نە اىستەدى ؟ معارف و کالنه بىك كېيىشى ایچون تحصیل ابتدىكى مصروفە مدرسه لدن استفادە ايدە منزىمىدى ؟ بومدرسه لدن چىقاتلىرى بىر كويه خواجە يابىسىدە اون آلتى بىك كوبى او لسون جەالتىن قورتارمش اولوردى . معارفک اون آلتى بىك معلم يېتىشىدىرىمەسى ایچون شىمدى بى قدر او لان كىدىشىنە نظرآ - هىحالدە لااقل دىعى هىز لازىمە . معارفادە يابىلمىقىدە او لان اصلاحاتى دە كورىيورز . يالكىز اسلام دىكشى سور . بىرده معلملىر او رادن او رايە بىجايش ايدىلپور . ابتدائىلر بولىدە دارالفنون بىجا بونىن حالىمى ؟ ادبیات فاكولته سنتك بى شعبە سندەن بوسنە اىكى افتدى چىقىش . دىكىر اىك شىبە سندەن هىچ ماذۇن او لان يوق . هانى ، باشقە مملکتىدە او لسە بولىدە دارالفنونك قاپوسىنچىر ، قاپارل . بولىدە افلاس حالىندا بولونان بىرمۇسى ناك مدرسه لدن استفادەتى دوشۇنە جىكى يىرىدە اون آلتى بىك كېيىشى دە جەلا اردۇسەنە الحاق اىتىسى بىجا هانكى مضرى معارف عەددە سەنە موافقىرى ؟ .

فقط بونە شاشىلەجق بىشى يوقدر . معارف و کالنه « مادام كە بزم مؤسسه حال افلاسەدەر ، مساواتە عەددە سەنە دەنەيە مدرسه لىكەدە بىزە التحاق اىتىسى لازىمە . » ذهنىتى اوقدر غریب كورمە مىلىدە .

* *

منظە خەربىسات تىكلىشىرە بولوناھە ذاتىڭ ماھىتى

لىسەلرده قیزلرک ارتكىلرله بر لکدە تدریسەنە بولونق آرزو سنه او لاد قلرینه دادر تکفور طاغى لىسەسى مدیرى محمود بک طرفىدىن بى طلب واقع اولدېنى و بىطلب او زرینه معارف و کالنچە بى آنکت آچىلدىنى خزنهلى ريازىمىشدى . اخىرا بومديرىڭ مسامىھ بىلتلىرى مسئلە سندەن طولايى اوچىوز ايراق برسوە استعمالى تحقق ايدەرک هىزلى ايدىلە يېكىنى خلط تدریسات حقنده كى مراجعى هىرض خلوص ايلە سوھ استعمالى او رەنگ مقصىدىنە مېتى اولدېنى يىنه خزنهلى يازىسور .

« اورخان فازى زمانىدە تورك قادىنى لېرال بى جيانە مالك و تكميل حقوق صاحبىدى . قىصقانجىلىق يوزىندن ارکكلارك ايجاد ايدىكى تستركى مغناسز شىلىيوقدى . بوكۇن دىنى آناتولىنىڭ بىچقۇق يېلىنەتىر ئادىيەقدەر . قادىن ارکكىدىن قاچاز . كوچر ئولى قىيلەر بوكاڭا ئىم مىتالىر . تست قادىنى ارکكىدىن آيىران بى ماڭەدر »

دېيىر، صوڭىدە، وجودلىرى عربان او لهرق دانسى ايدىن بولشەويك و فرنكى رقاصلەرىنىڭ رسملەرنى درج ايدىيور . قاپقۇن ئارقاسىنەدە يىش دانسى ايدىن آوروپالى او يونجى قىزلىرىنىڭ هەران رسملەرنى درج ايدىكەن صوڭىر (استاپولك ئاكبار و محشىم مەھفى) دىيە (قاردن بار) . حىنەدە برو باغاندا يايىور . شعائىر اسلامىيە قارشى ھەبوم و تجاوزلار، بولشەويكلەر و فرنكىلەر ئايونجى قىزلىرى حىنەدە تقدىرلەر... بونى يابانلىك اسلامى مسلمان، غزەتلەرىنىڭ آدىدە (توركىكا ادبىيات مجموعەسى) ... شعائىر اسلامىيە قارشى بومدهش خصوصىتك سرى مەجبا نەدر؟

* *

رۆبىت قوللەرلەك فەرمى كۈنلەرى

معارف مشاورى اولق اوزىزه آمىرىقادان جلب ايدىيل مىتى جون دۇنى وزوجىسى شرقە دارالفنون امېنى اسمايىل حق بىك طرفىدىن دارالفنوندە وېرىلن چاي ضيافىتىدە روپرت قوللەز مدیرى و هيئەت تىلىمەسىندن بەغىلىرى دە حاضر بولۇشلار . كېنلەردىن دارالفنون امېنى اوئرلەك توزىع مەكافات مەراسلىرىنىڭ اشتراك اىتشىدى . بوكۇن دە اوئلر بىز مۇۋسىسات مەقانىزە بروتۇرنى مۇقىبىرلەر، آمىرىقادەكى پرووتستانلەك تەخت حایا سىندە اولان و يېشى بىردىكى بىرلى شاگىردىلار ايلە غايەسە وصولە مۇفق اولان روپرت قوللە زايچۇن نەفرىلى ، نە سعادتلى كۈنلەر!

* *

آمىرىقاپا قارشى بېلىپ بەخت بىرلاغاڭماڭارى

(افرایيش يوسف) اىمنە بىرخانم آمىرىقاپا ئوركىلىرى ئوركلىرى ئاصىل طانىيدىلىرى حىنەدە ئېنىندە بىر مقالە نىشر ايدىيور : « دىنلەك هەركوشەسىندە كەن قادىنلىرى غايت طېبىي او لهرق تەق اىتدەكلىرى حالدە، بىكا حرم حىاتىدىن ئاصىلسە قورتولىش بىر نۇنە كېنى باقىيورلاردى . » دىيە آمىرىقاپا ئورك قادىنلىرى حىنەدە كى نەقىرىراتى او زۇن اوزادى يە اىضاح اىتدەكەن صوڭىر استاپولك كىنج تورك خانلىرىنى توجىھ خطاپ ايلە دېيىر كە :

« نەدانسلە كېدىن ئەرىپ قىاتلى كوچوك خانلەر، قولتۇقلۇندا جانطەلىرى، دارالفنون قۇفرانسلەرىنى قوشان كىنج قىزىل ! آمىرىقا قادىنلىرىنىڭ غەبطەمىسى سىزى هېبىجەن كەتىرىمۇرى ؟ سزىدە يىكى بىشى او ياندېرىمایورى ؟ اوئرلەك يائىندە مەحىوب قالق اىستەمىسکەز ؟ »

* *

صەارىقلىرىمە قارشى اومە ئەلى قىلى ھېبۈرلەر

دەسىلى غزە (علمائى دىن ايلە سوقتەل) دىيە غايت مەجباوازانە بىر مقالە نىشر ايدىيور . صارىقلى واختىار يىياش سقاڭى بىر سەر يېش، بونى چىركىن كۆستەرمەلە كېچۈن دەسان ئەندەن كەن هەشى مەرىف اىتشى . آلتە(بر سوقتە) دېش.

محافظە اىتشىدۇ . بونىڭ تېيىجهسى او لارق أوك ادارمىنى اختىار آنەنلەر و دادىلەر برائىلەشىدۇ . شىمىدى، جادىلەر، لوچىنە، تىاتزو، سېنەما كې يېلىدە تامواىي و شەمنىدە فەرلەدە سوڭ يارس موداسىنە كورە كېنەمش ئەرىپ چەرمەل كۆزىل تورك قادىنلىرىنى كورىيودۇز .

تورك قادىنلىرىنى بوكۇنكى كېنىشى بىدايمېرورانەدر . مع الاىسىف تورك كەنلىرىنى بومىستىتا و ضييەتە صوقان حالە، يىكى بىر تمايل دولايىسىلە خانە چىكىك ايسەپورلە . چونكە شابقەيەدە مىيل كۆستەمىشلەر . طانىيدىم يوکسەك مەلەپەيە مەلسوب بىرخانم بىك، شابقە كېمكە اوزىزه قو جاسىندە مەسەدە آلدەپىن كۈن حىاتىدە آرتق اىستەيە جەلە هېبىج بىشى قالمامش اولاچىنى سوپەلەمشەر . شابقەيە اولان تمايل، آھەكتىرىلەك مەدائى و استەصال ايدىلەن امتىازلەك سوڭ اولاچىدىر . ذاتا، شابقەدە، آوروپالى قادىنى دانما يەخسۇر و تەذىب ايدىن هوستا و احتراصاپ بولاجىدىر . شابقە، مەتفەكەنە خەزىتەك طاتلى دورەستەك سوڭ واندىشە، اضطراب و انتەقەنەك باشلاقىيى اولاچىدىر . بونى تورك قادىنى، تمايمە آوروپالى قادىشە بىكزەمك اىچۈن بونى دە اىستەيە جەكمى دە ؟ »

* *

فەرمى و فەرنكىنىڭ مەھىسى صورىمە ئۆمىمى

آقشام غزەسىنەك ويردىكى خېرە كورە، سوڭ كۈنلەر دە فەخش اسنانبۇلە مەدھەش سورىتەمەيل وەمەك دەر . آفەلرلەك بوزدە سکسانى فەرنكى عەتىلە مەلۇل اولدەپى كۈرۈلەش، پوليس مدیرىتى ضابطة اخلاقىي شەبىسى بۇتون فعالىتى بىك اوغلۇ جادەلر ئىنى دولدۇران كېزلى مسلمان آفەلرلىتە حىسر اىتمىش . ايشك ئاك قورقۇنچ جەھق ياقەلانان آفتەلەك قسم اعظمىنىڭ بىك تۈجۈك ياشىدە او لماسىدەر . بونىلەك اكتىرسى ۱۴ ايلە ۱۸ ياشلىنىڭ ئېشلەر . بوقادىنلىر قانونكى كەنلىرىنى بەخىش اىتدىكى فەرسىنەن بالاستفادە تام بى سەرسىتە مەلك بولۇنەقىددەرلەر . بۇ كىنج قىزىلرى باشىدەن چىقارانلىك بىكىن فەضلە اختىار عجۇزەلر اولدەلىرى آكلاشىلەشىدۇ .

آقشام غزەسى بۇ خېرلىرى ويردىكەن صوڭىر پوليس مدیرىتىك اسنانبۇل طرفىدەدە بىر عمۇمەخانە منطقەسى كەشادىيەدە جەكىن خېر ويرىيورە بوليس مدیرىتى امراض زەرىيەنەك امشارىنە مانع اولمايى عمۇمەخانە كەشادىنىڭ اسباب موجىھىي او لهرقى كۆستەرمەك اىستەبۇر ؟ . فەخش بوللەرى قانونا بودرجەدە سەرسىت اىكەن فەرنكىنىڭ او كەن هېبىج بىشى كېھىمن . اكەر بويوك مەلت بىلەمىي اجرائى فەخش حىنەدەكى بى سەرسىقى ئامى قالدىرىما يە جىق، تەحدىدىتەنە مەند اولسۇن بىر طاقىم تەايىر مانعە ئەخىاز اىمەجىك اولورسە معاذىللە چوق كېمكىسىزىن اسنانبۇل چوق بويوك ئەلا كەتلىر مەرۇض قالە جىق، بىر زمانلىر اسلامىك مەقرى اولان بومعزم شەر، فەخش و فەرنكى دەپارىندە باشقە بىشى او لاما يە جىقدەر .

* *

شەئا اسىز مېرىھ قارشى مەھىسى مەصرىت

توركىكا ادبىيات مجموعەسى شعائىر اسلامىيەن اولان حجاب و تىستە ئەلپەندە نىشر اىتدىكى بىر مقالەدە :